

Motion till riksdagen 2012/13:Ub516

av **Jabar Amin m.fl. (MP)**

Bedömning för lärande

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all bedömning fram till slutbetyg ska syfta till att främja elevens lärande och kunskapsutveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevers rätt till en allsidig bedömning i skolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skolans system för bedömning och betygssättning ska vila på vetenskaplig grund.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politikens uppdrag i skolans system för bedömning och betygssättning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella prov.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten för elever att få sina betyg omprövade.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stärkt nationellt utvecklingsarbete för att stödja skolor och lärare i bedömningsarbetet, också i de årskurser där det i dag inte ges betyg.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka lärarutbildningen inom bedömningskompetens.

2 Motivering

2.1 Bedömning för lärande

Bedömning är en helt central del i skolans arbete med att stimulera lärande och kunskapsutveckling. Alla processer som bidrar till att göra lärandet syn-

Fel! Okänt namn på

ligt för eleven är viktiga för elevens fortsatta utveckling. Bedömning för lärande synliggör elevernas kunskaper och effekterna av undervisningen så att lärarna kan förstå bättre vad som fungerar i undervisningen och vilka behov eleverna har.

Skolan är en plats för ständig utveckling. Därför måste bedömningen av elevernas prestationer utformas på ett sätt som gynnar elevens utveckling mot de mål som läroplanen fastställer. Bedömningen gynnar lärandet när resultaten av bedömningen används för att tydliggöra målen, visa var eleven befinner sig i relation till målen samt ger lärarna en tydlig återkoppling som visar hur eleverna bättre kan nå målen.

All bedömning under skoltiden, fram till slutbetyg, ska syfta till att främja elevens lärande och kunskapsutveckling. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

2.2 Allsidig bedömning

En likvärdig bedömning inbegriper att eleven har fått möjlighet att visa upp sina kunskaper i relation till alla de kunskapsmål som framhålls i läroplan och kursplaner. I Skolinspektionens rapport "Olika elever – samma undervisning" framkommer det att skolor i vissa fall inte undervisar i samtliga moment som ingår i en kurs¹. Det omöjliggör en likvärdig bedömning. Betyg sätts därmed på olika grund beroende på skola och enskild lärare.

Likvärdig betygssättning kräver att betyg sätts utifrån de nationella kunskapskraven och att det endast förekommer bedömningsgrunder som finns med i dessa. Skolorna behöver också säkerställa att betygen sätts utifrån ett allsidigt underlag där eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper. Detta kallas för allsidig bedömning.

Riksdagen bör, med hänsyn till ovanstående, ge regeringen tillkänna att initiativ bör tas för att utveckla arbetet med allsidig bedömning i skolan, i syfte att stärka en likvärdig betygssättning.

2.3 Bedömning ska vila på vetenskaplig grund

Hösten 2011 infördes ett nytt betygssystem i skolan. Det gamla betygssystemet med IG, G, VG och MVG ersattes med 6-stegsbetyg A, B, C, D, E och F där A är högst och F är icke godkänt. I den nya skalan saknas kriterier för två av de nya betygsstegen.

Betyget är den mest debatterade och diskuterade formen av bedömning i skolan. Men det är långt ifrån den enda formen. För att bedömningen ska fungera effektivt behöver den ske kontinuerligt, vid varje lektionstillfälle, hela tiden. Alliansregeringens ensidiga fokus på betygen som den viktigaste formen av bedömning är olycklig och skapar en skev fokus för utvecklingen

¹ Skolinspektionen, *Olika elever – samma undervisning*, 2011.

av en mer regelbunden och undervisningsnära satsning på bedömning i skolan.

Dessutom vilar det nya betygssystemet inte på tillräcklig vetenskaplig grund. Systemet är inte infört som resultatet av ett utredningsarbete för ett mer likvärdigt betygssystem eller mer rättvis bedömning i skolan, utan är en politisk produkt framarbetad på Utbildningsdepartementet. Skolverkets ämnessakkunnige som ingick i arbetsgruppen hoppade av arbetet med departementspromemorian.

Betyg är ett pedagogiskt verktyg och behöver, oavsett om det används för bedömning eller för urval vid ansökan till högre studier, vila på vetenskaplig grund. Riksdagen bör ge regeringen detta tillkänna.

2.4 Politikens roll i skolans system för bedömning och betygssättning

Det system som den svenska skolan ska använda för bedömning och betygssättning ska vila på vetenskaplig grund och bör inte vara ett resultat av ideologisk övertygelse. Sverige behöver därför en ny ansvarsfördelning gällande skolans system för bedömning och återkoppling. Utöver fastställande av skollag och läroplan, samt de grundläggande principerna för bedömning som anges i den här motionens första delar, bör utformandet av skolans bedömningssystem göras av skolans expertmyndigheter. En sådan förändring syftar till att ge skolans professioner mer inflytande över utformningen samt öka förutsättningarna för ett vetenskapligt förankrat bedömnings- och betygssystem med tillhörande och nödvändiga fortbildningsinsatser. Med största sannolikhet skulle skolan också få ramar som ligger fast över tid.

Utvecklingen av urvalskriterier när en elev går från grundskola till gymnasieskola eller söker högre utbildning, måste följa utvecklingen av systemet för bedömning och betygssättning i skolan. Det är viktigt att sökkriterier och urval är transparenta, uppfattas vara rättvisa och bejakar det livslånga lärandet. Riksdagen bör ge regeringen detta tillkänna.

2.5 Nationella prov

Nationella prov är en del av skolans bedömningssystem och bör på samma sätt som betygen och andra metoder vila på vetenskaplig grund. Rätt utformade och använda kan de fylla en viktig funktion för att garantera likvärdighet i bedömningsarbetet och ge värdefull återkoppling till såväl lärare som elever på den undervisning och det lärande som skett.

I dag finns det alltför stora brister kopplade till de nationella proven. Skolinspektionen har på regeringens uppdrag kontrollrättat cirka 29 000 nationella prov från 633 skolor. Kontrollrättningen visar på omfattande avvikelser mellan ursprungsrättarnas bedömning och kontrollrättarnas bedömning. Det är därför utmärkt att regeringen valt att fortsatt följa utvecklingen av de nation-

Fel! Okänt namn på

ella provens rättning och resultat, samt myndigheternas utvärderingar av den processen.

Riksrevisionen har i en rapport om statens styrning mot en likvärdig betygssättning i grundskolan visat på problemen med att de nationella ämnesproven har för många syften, något som både Statens skolverk och Skolinspektionen också framhållit. Men Skolverkets beskrivning av syftet med de nationella ämnesproven skiljer sig från den som regeringen fastslagit i skolförordningen². En uppmärksam internationell forskningsöversikt, gjord av professor John Hattie, rekommenderar dessutom ett annat huvudsyfte med nationella ämnesprov. Studien är en så kallad metasyntes baserad på över 50 000 studier som i sin tur omfattar omkring 80 miljoner elever. Där analyseras och rangordnas 138 faktorer efter hur stor effekt de har på elevernas studieresultat. I rapporten rekommenderas att nationella ämnesprov främst ses som återkoppling till läraren för att utveckla undervisningsmetoderna.

Med dessa olika beskrivningar av de nationella ämnesproven skapas en osäkerhet i hur proven ska användas och möjligheten till likvärdig bedömning försvinner. Regeringen bör med stöd i aktuell forskning tydligare arbeta fram syften och riktlinjer för hantering av de nationella ämnesproven.

2.6 Rätten att få sina betyg omprövade

Med ett utvecklat bedömningsarbete i skolan skapas också bättre förutsättningar för likvärdig betygssättning som upplevs som rättvis. Dokumentation och utveckling av bedömningskompetens behövs för att säkerställa att det är rätt saker som bedöms och betygssätts i skolan. Fungerar det kontinuerliga arbetet med bedömning och lärande i skolan blir inte heller betygssättningen en överraskning och det minskar riskerna för att den sker godtyckligt.

Betygssättning är myndighetsutövning. I de fall det finns anledning att tro att den har skett på felaktiga grunder måste det vara möjligt för den enskilde eleven att få sina prestationer omprövade. Det främsta skälet till att införa en möjlighet till omprövning är att det är en rättssäkerhetsfråga. Varje elev ska känna sig riktigt bedömd och grundvalen för den bedömningen måste vara dokumenterad.

Betygsprövningsutredningen (SOU 2010:96) angav flera viktiga aspekter att ta hänsyn till vid en sådan reform. Riksdagen bör med den utredningen som grund få ta ställning till möjligheten för elever att få sina betyg omprövade. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

² Skolförordningen fastställer att de nationella ämnesproven ska bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och i årskurs 9, som stöd för betygssättning. Skolverket menar att syftet med de nationella proven i huvudsak är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning, samt ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Skolverket skriver också att de nationella proven kan bidra till att konkretisera kursplanerna och ämnesplanerna och en ökad måluppfyllelse för eleverna.

2.7 Bedömningskompetens

Sveriges skolhuvudmän måste se till att skolorna kontinuerligt arbetar för att bedömningen och betygssättningen ska vara likvärdig och att lärare kontinuerligt utvecklar sin bedömningsförmåga.

Vetenskapsrådet gav 2010 ut en kartläggning av svensk forskning om bedömning. Där nämns flera olika redskap som kommit till i syfte att stärka likvärdigheten, återkopplingen och bedömningen i skolan: individuella utvecklingsplaner (IUP), utvecklingssamtal, kvalitetsredovisningar, nationella prov, betyg, provbanker och portföljer. Vetenskapsrådet skriver att

studier som fokuserar på IUP, utvecklingssamtal och åtgärdsprogram visar att lärarna glider mellan bedömning av kunskaper och elevernas beteende, att bedömningarna formuleras relativt olika om de avser pojkar eller flickor och att det är förhållandevis vanligt att åtgärdsprogram inte ger önskad effekt. Kort sagt, skolan misslyckas med att ge det extra stöd som behövs för de elever som behöver det. Andra redskap, t.ex. portfolio, självbedömning och formativ bedömning förefaller däremot ge mer positiva resultat.³

Den kontinuerliga återkopplingen mellan elev och lärare är av central betydelse. Skolan behöver, med förankring i aktuell forskning, garantera att alla elever, i varje årskurs, möter lärare med behövlig bedömningskompetens. Lärarutbildningen måste stärkas på området bedömning. En väldigt liten andel av nyexaminerade lärare uppger att de fått tillräcklig utbildning i bedömning, menar Skolinspektionen som under 2011 granskade hur lärare bedömer de yngsta barnens kunskaper. De fann att många lärare är osäkra på hur de ska bedöma yngre elevers kunskaper och inte alltid utgår från de krav som ställs i kursplanerna. Det saknas ofta ett samband mellan målen för undervisningen, det som sker i klassrummet och hur eleverna sedan bedöms⁴. Miljöpartiet vill se ett stärkt nationellt utvecklingsarbete för att stödja skolor och lärare i bedömningsarbetet, också i de årskurser där det idag inte ges betyg. Riksdagen föreslås ge regeringen detta tillkänna.

Stockholm den 28 september 2012

Jabar Amin (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Maria Ferm (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Tina Ehn (MP)

Peter Eriksson (MP)

Jan Lindholm (MP)

Mats Pertoft (MP)

³ Forsberg och Lindberg, *Svensk forskning om bedömning – en kartläggning*, Vetenskapsrådets rapport 2:2010.

⁴ Skolinspektionen, ”Vi har inte satt ord på det”, en kvalitetsgranskning av kunskapsbedömning i grundskolans årskurs 1–3, 2012:8, 2012.